

доступу: http://www.apu.com.ua/attachments/article/1038/Part_1_2015.pdf.

14. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=61045.

Гончар В.П. Проблемы использования терминологии в процессе реформирования правового поля аудиторской деятельности в Украине

Проанализирован проект Закона Украины «Об аудите финансовой отчетности и аудиторской деятельности» с целью оценки используемого терминологического аппарата. Выявлены отдельные недостатки содержательного и редакционного характера и предложены пути их исправления. Обоснован авторский подход к трактовке сущности термина «аудит финансовой отчетности».

Ключевые слова: аудит, аудит финансовой отчетности, аудиторская деятельность, правовое регулирование, терминологический аппарат.

Honchar V.P. Problems of Terminology within the Reforming Process of the Legal Framework of Audit Activity in Ukraine

The paper reveals the analysis of the draft law of Ukraine –On the Audit of Financial Statements, and Audit Activity” aimed at estimating the current terminology apparatus in use. The number of shortcomings within content and due to editorial changes has been ascertained and the ways to correct and improve these issues have been suggested. The research has also grounded the author’s individual approach to the interpretation of the term –audit of financial statements.”

Key words: audit, audit of financial statements, audit activity, legal regulation, terminology apparatus.

Дата надходження до редакції: 16.02.2017

Рецензент: д.е.н., професор Борисова В.А.

УДК 351

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ РОЗВИТКУ АГРОФОРМУВАНЬ В УКРАЇНІ

О.В. Митяй, к.е.н, доцент, Уманський національний університет садівництва

О. М. Галицький, к.е.н, доцент, Одеський державний аграрний університет

О. В. Николук, к.е.н, доцент, Одеський державний аграрний університет

У статті обґрунтована необхідність посилення регулюючого впливу держави на розвиток великих корпоративних структур аграрного сектора економіки України. Виявлені позитивні і негативні наслідки функціонування агропромислових формувань, визначені основні детермінанти державного регулювання їх діяльності.

Ключові слова: агрохолдинг, агроформування, аграрний сектор, державне регулювання, державна аграрна політика, приватно-державне партнерство.

Вступ

Актуальність теми. Обумовлюється необхідністю пошуку нових підходів до державного регулювання розвитку агрохолдингів, викликаного неоднозначністю громадського сприйняття їх функціонування і впливу на розвиток аграрного сектора в цілому.

Постановка проблеми. Реформування аграрного сектора економіки України привело до формування дуалістичної організаційної структури: потужні вертикально інтегровані формування - агрохолдинги зі значними фінансово-матеріальними ресурсами і дрібнотоварні господарства, вимушені боротися за своє виживання. Одне з ключових завдань трансформаційних перетворень - створення рівноправних умов діяльності для усіх організаційних форм підприємництва доки не досягнута. Зате має місце підвищення соціальної напруженості, погіршення розвитку сільських територій, поглиблення дисбала-

нсу інтересів суб'єктів агробізнесу. У зв'язку з цим назріла необхідність активізації регулюючої дії держави на діяльність агропромислових формувань. Це вимагає пошуку нових підходів до регулювання їх діяльності, що відповідають сучасним умовам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження учених відносно вказаної проблематики переважно спрямовані на визначення специфіки становлення і функціонування агрохолдингів, їх впливу на діяльність дрібних форм господарювання. Глибокого досліджувалися ці питання в роботах українських учених В. Андрійчука, Ю. Данька, І.Гришової, С.Стоянової-Коваль, Т.Шабатури, О.Наумова, М.Маліка, П.Саблука, А.Маринченка, О. Табенської, Т. Ожелевської, Б.Язлюка та ін. [2, 4-5, 10,18]. Віддаючи належне їх напрацюванням, слід зазначити, що досі не отримали належного освітлення питання місця і значення регуляторних імперативів з боку держа-

ви на функціонування вертикально інтегрованих агроформувань.

Метою цієї статті є визначення основних напрямів державного регулювання діяльності агрохолдингів з метою реалізації переваг інтеграційних процесів і забезпечення балансу приватних і публічних інтересів.

Виклад основного матеріалу. Дослідження тенденцій розвитку агрохолдингів підтверджує закономірність процесів укрупнення сільськогосподарських підприємств, що цілком відповідає світовим тенденціям, зокрема індустріальних країн Європи і Північної Америки. Ключовою складовою успіху агрохолдингів вважають економію від масштабу виробництва і концентрацію ресурсів. Застосування ефекту повного циклу виробництва забезпечує зниження собівартості продукції, зменшує транзакційні витрати, а прогресивні технології ведення господарської і управлінської діяльності дозволяють їм гідно конкурувати на світових ринках [1-3]. Параметри діяльності агрохолдингів відповідають міжнародним стандартам менеджменту якості ISO 9001, менеджменту у сфері безпеки харчової продукції ISO 22000 і екологічного менеджменту ISO 14001 [4]. Проте не менш важливим аспектом діяльності цих агроформувань є можливість розподілу ризиків. Адже кожен агрохолдинг — це завжди агропромислова фірма [5]. Консолідація промислового, банківського і власне аграрного капіталів дозволяє, з одного боку, мінімізувати ризик від здійсненої діяльності, з іншої — притягати значні інвестиційні і фінансові потоки. Таким чином, агрохолдинги задають вектор розвитку сільськогосподарської галузі, визначають місце України на міжнародному ринку продовольства, тривалий час залишаються своєрідним локомотивом для національної економіки.

Однак, з іншого боку, діяльність агрохолдингів в Україні придбала такі масштаби, які несуть в собі загрози економічного, структурного і соціального характеру. Ще А.В. Чаянов підкреслював, що великі сільгоспвиробники значною мірою залежать від ринкової кон'юнктури і істотні цінові коливання можуть виявитися для них згубними [6]. Незважаючи на досить сприятливі умови функціонування попередніх років, економічні виклики 2014-2016 рр. істотно ослабили стійкість агрохолдингів. По-перше, сталося зниження світових цін на продукти харчування. Так ціновий індекс FAO в річному обчисленні з 2013 по 2013 р. знизився на 41,4 пункту (на 17,2%) для зернових культур, і на 60,9 пункту (на 23,9%) для рослинних олій відповідно. По-друге, знижуються котирування акцій агрохолдингів. У 2012-2013 рр. жодна українська аграрна компанія не провела публічного розміщення акцій на біржі (IPO). В той час, коли банківське кредитування і IPO не можуть задовольнити потреби українського агросектора в залученні фінансування, ряд агрохолдингів вирі-

шує цю проблему шляхом випуску єврооблігацій. У свою чергу боргові зобов'язання тільки аграрних підприємств, що входять до складу агрохолдингів, без урахування інших взаємозв'язаних структур, впродовж 2013-2015 рр. збільшилися з 58 до 102 млрд. грн [7]. Ситуація посилюється скрутним геополітичним становищем, що мало ряд негативних наслідків: девальвація гривни зумовила дорожчання матеріально-технічних ресурсів, добрив, засобів захисту рослин і тому подібне, а також мільйонний збиток внаслідок переоцінки валютних боргів великими агрохолдингами і падіння купівельної спроможності населення; необхідність пошуку нових ринків збуту із-за закриття російського ринку; скорочення земельних активів із-за ескалації конфлікту на сході України; подальше утруднення доступу до фінансових ресурсів.

Недостатньо уваги приділяється питанню оптимального розміру агрохолдингів. Дослідники підкреслюють [8], що наявність ефекту масштабу виробництва спостерігається до певної межі, за якою управлінські витрати і витрати на контроль нівелюють ефект масштабу. Більше того, надмірна концентрація виробництва потужними вертикально інтегрованими компаніями загострює проблему забезпечення продовольчої безпеки держави. У цьому контексті питання об'ємів земельних активів, що знаходяться в користуванні агрохолдингів є одним з самих дискусійних. Так, якщо в 2007 р. земельний банк складав 1,7 млн. га, то в 2015 р. агрохолдинги контролювали вже 6,04 млн. га. Згідно досліджень міжнародної аудиторсько-консалтингової компанії Deloitte за результатами діяльності 2015 р. вісім операторів українського аграрного ринку увійшли до рейтингу «500 найбільших компаній Центральної і Східної Європи» [9]. Також має місце витіснення з ринку оренди землі певної кількості аграрних підприємств і фермерів [10]. Учені застерігають, що ситуація може загостритися із-за відміни мораторію на продаж землі і тоді ринок землі може перетворитися на олігополістичний. Зокрема, пропонується регламентувати діяльність цих господарських структур з правової точки зору [11], ввести обмеження на розмір земельних ділянок, які можуть знаходитися у власності. Така позиція цілком зрозуміла, проте в цій ситуації слід враховувати і інші чинники. Відсутність ринку землі досі не перешкодила великим гравцям наростити свої земельні активи і встановлення певних обмежень ще не є гарантією того, що це істотно вплине на стан речей в майбутньому. У разі жорсткого підходу і дієвості таких обмежень може виникнути інша проблема. Надмірне регуляторне середовище може спровокувати перетікання інвестиційних засобів в країни з лояльнішим бізнес-середовищем. Багато розвинених країн, прагнучи захистити дрібного виробника встановлювали межі максимального розміру землеволодіння для

корпоративного сектора. Проте з часом у більшості з них такі обмеження були скасовані [12].

Діяльність інтегрованих агроформувань призводить до структурних деформацій галузі. Корпоративний сектор монополізує ринки ресурсів, канали збуту продукції, інструменти державної підтримки. Тому середньо- і дрібнотоварні суб'єкти бізнесу вимушені співпрацювати з посередниками і погоджуватися на невідповідні умови збуту продукції. Структура сільськогосподарської продукції агрохолдингів деформована в бік експортоорієнтованої, переважно рослинної продукції. Внаслідок швидкої окупності монокультур поширюється монокультуризація галузі, що негативно позначається на якості земельних ресурсів [3].

Застосування агрохолдингами потужної нової техніки і прогресивних методів виробництва своєю зворотною стороною має негативний вплив на соціальну ситуацію на селі. Більше того, збільшення інвестиційних надходжень в сільськогосподарську галузь України веде до зменшення кількості зайнятих осіб у великих сільгосппідприємствах. Якщо в 2001 р. в сільському господарстві інвестиції склали 1552 млн. грн, а кількість зайнятих 2378,7 тис. чоловік, то в 2013 р. показники

склали 17981 млн. грн і 728,8 тис. чоловік відповідно [13]. Ростуть показники не лише рівня безробіття, але і неформальної зайнятості, рівень якої в 3,5 рази перевищує аналогічний показник для міського населення. Це призводить до знецінення людського капіталу, падіння і поляризації доходів сільського населення, загострення проблеми спустошення сіл [2]. Відкритим залишається питання недоотримання податкових надходжень місцевими сільрадами через невідповідність місця реєстрації і фактичного місця розташування компанії [10].

Державна регуляторна політика має бути спрямована на усунення подібних відхилень у функціонуванні аграрного сектора. І хоча аграрні холдинги вважаються типовими для більшості постсоціалістичних країн, в першу чергу, для країн зі значним ресурсом сільськогосподарської землі, учені відмічають, що їх становлення і розвиток у вітчизняних умовах частково є відповіддю на провали у функціонуванні економіки [14]. Аналіз процесів реформування аграрного сектора, зокрема еволюції аграрної державної політики, свідчить про справедливість цього положення (таблиця. 1).

Таблиця 1

Еволюція державної аграрної політики

Період	Характеристика періоду
1991-1994 рр.	Поштовхом до появи вертикально інтегрованих структур в Україні стали процеси приватизації і акціонування початку дев'яностих років. Цьому сприяв і Указ Президента України від 11.05.1994 р. «Про холдингові компанії, що створюються в процесі корпоратизації і приватизації» [15]. Впродовж цього періоду було створено законодавче поле для функціонування приватних господарств. Але в цілому неготовність уряду до глибоких ринкових перетворень зумовила збереження основних елементів радянської системи. В результаті вже в 1992 році 20% ВВП України концентрувалося в руках обмеженого кола осіб, що мали доступ до товарів і можливостей експорту.
1995-1998 рр.	До 1996 р., на вимогу МВФ і Всесвітнього банку, було скасовано більшість експортних квот і ліцензій. З кінця 1998 р. стає можливою оренда сільськогосподарської землі. З того часу в Україні виникає активний ринок оренди землі. Цей період вважається початком формування великотоварного виробництва. Фінансова криза 1998 р. зумовила дорожчання продовольства, що імпортувалося. Це відкрило можливості для місцевого сільгоспвиробника. Але у більшості своїй колективні господарства з їх хронічним фінансовим дефіцитом і формальною реорганізацією не змогли відповідно відреагувати і скористатися шансом. Ця ніша стала привабливою для великих інвесторів, що сприяло активному укрупненню сільськогосподарського виробництва, створенню агрохолдингів. З іншого боку, криза сприяла діяльності вже діючих великих виробників. Падіння курсу забезпечило підвищення цінової конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції (і хоча це відбилося на вартості засобів виробництва для сільського господарства, зростання відносних цін на сільськогосподарську продукцію (значна частина якої призначена для експорту) це компенсувало). Двоєкі наслідки мала відміна експортних обмежень в цей час. Це частково лібералізувало торгову політику. Але в якості «альтернативи» скасованим заходам, впродовж подальших років були введені «рекомендовані» ціни експорту, тривала практика впровадження заборон на експорт і вилучення зерна і насіння олійних культур.
1999-2000 рр.	Знаковою подією цього етапу став Указ Президента України від 03.12.1999 р. «Про невідкладні заходи по прискоренню реформування аграрного сектора економіки» [16], згідно з яким розподіл земельних часток в КСП і їх реструктуризація для створення нових господарств був відбутися не пізніше за 30 квітня 2000 р. В цей час поширюються інші форми господарювання, в основному товариства і кооперативи. Новим Земельним кодексом передбачалася відміна колективної власності на землю, продаж землі і її використання як запорука. Цей період характеризується зростанням капітальних інвестицій в сільськогосподарське виробництво і валового випуску сільськогосподарської продукції.
2001-2007 рр.	Для цього періоду характерна непослідовність в діях уряду з реформування сектора з паралельним посиленням жорсткого регулювання, зокрема ринку зерна, цукру, насіння олійних культур. До досягнень цього періоду можна віднести істотні напрацювання для вступу України до СОТ. Це період активного пошуку форм вливання капіталу в сільське господарство, перепродажу активів одними бізнес-групами іншим. Нарощуються темпи внутрішнього і зовнішнього зростання вертикально-інтегрованих агроформувань. Правовий порядок діяльності холдингів з 2006 р. визначає Закон України від 15.03.2006 р. «Про холдингові компанії в Україні» [17].

Період	Характеристика періоду
2008-2013 рр.	Розвиток економіки визначила фінансова криза 2008 р., але саме аграрний сектор пом'якшив його наслідки для вітчизняної економіки. У подальшому мало місце пряме втручання уряду у функціонування сільськогосподарських ринків, не вирішеною залишилася проблема заборгованості держави по відшкодуванню ПДВ перед найбільшими агротрейдерами. У цей період активно відбуваються процеси злиття і поглинання, купівлі-продажу консолідованого аграрного бізнесу, вихід агрокомпаній на міжнародний фінансовий ринок [18]. З 2013 р., згідно зі змінами, внесеними до Господарського кодексу України [19], холдингові компанії є публічними акціонерними товариствами, а їх дочірні підприємства зобов'язані вказувати у відомостях державної реєстрації про наявність простої і вирішальної залежності. Серед іншого, напередодні відміни мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, значними темпами нарощуються земельні активи. Але вирішення проблеми ринку землі знову відклалося - мораторій продовжений до 2016 р.
2014 р. - ...	Геополітичні потрясіннями країни украї негативно позначилися на економіці в цілому.

Джерело: розроблено автором на основі даних [10, 14, 15-19].

Дослідження еволюції державної аграрної політики свідчить про істотні недоліки в інституціональному середовищі. Це підтверджують результати аналізу Всесвітнього економічного форуму - в 2012 р. низькими показниками рейтингу України стали індикатори державних інститутів. Це такі показники, як «Права власності», «Ефективність правової системи у врегулюванні суперечок», «Захист інтересів міноритарних акціонерів», «Ефективність правової системи в спрощуванні регуляторних актів», «Тягар адміністративного регулювання», «Хабарі і неформальні платежі», «Ефективність антимонопольної політики» та ін. На додаток до вищезгаданого Україна займає 152-е місце серед 182 країн по рейтингах Індексу сприйняття корупції «Transparency International». Відсутність системності в проведенні реформ, зволікання з рішенням ключових завдань сектора, недолік послідовності і прозорості в діях чиновників поглиблюють існуючі проблеми регулювання діяльності агрохолдингів і агросектора в цілому. Склалася парадоксальна ситуація, при якій, з одного боку, відсутність «прозорих правил» діяльності для корпоративного сектора і зарегульованість ринку сільгосппродукції деструктивно впливають на бізнес-клімат, з іншої - ці ж бар'єри сприяли появі обмеженої кількості власників агропромислового капіталу, одержуючих надприбутки. Державі, у пошуках «ренти», простіше працювати з нечисленною групою великих бізнес-суб'єктів, ніж з сотнями дрібнотоварних виробників. Утворився вакуум і у сфері приватно-державного партнерства (ЧГП). Незважаючи на ухвалення відповідного закону, досі в країні не було введено жодного проекту ЧГП [20]. Негативно відбивається на ефективності господарювання бізнес-формувань проблема низького рівня розвитку інфраструктури. Так, вартість витрат при експорті з України в 2 рази вище, ніж в ЄС, і в 1,7 разу, чим в США. Значних витрат вимагають і процеси документарного оформлення експорту. Також проблемою залишається підбір персоналу. Незважаючи на значний потік студентів і молодих фахівців, агрохолдинги нарікають на недолік висококваліфікованих кадрів [21]. Не менш актуальним залишається питання внутріш-

ньополітичної стабільності.

Таким чином, проведені дослідження дозволяють визначити наступні регуляторні детермінанти функціонування агрохолдингів:

- поліпшення інституціонального середовища. Це передбачає захист інтересів членів агрохолдингів, зокрема права власності; боротьбу з корупцією; відмова від практики надмірного втручання в процеси ціноутворення на ринку сільськогосподарської продукції; наслідування принципу самоокуповування, тобто відмова від практики субсидування. Наявність політичного лобі часто дозволяє отримувати цим структурам невідповідні привілеї, ставить їх у вигідніше положення в порівнянні з іншими суб'єктами господарювання. Потрібне рівноцінне відношення до усіх учасників ринку. Адекватного інституціонального забезпечення вимагає процес реалізації приватної власності на землю.

- створення ефективною системи моніторингу господарської діяльності агрохолдингів з боку державних органів. Зараз відсутнє комплексне інформаційне забезпечення їх діяльності, відображення ключових показників розвитку цих структур в статистиці. Якнайповніше такі дані фіксуються і досліджуються приватними інформаційними агентствами.

- взаємодія держави і корпоративного бізнесу. Мається на увазі поглиблення приватно-державного партнерства, взаємодія з місцевими органами влади, співпраця у сфері розвитку аграрних кластерів і тому подібне. Зокрема, така взаємодія може бути спрямована на поліпшення інфраструктурного забезпечення агросектору, адже подібні проекти вимагають значних фінансових вливань.

- посилення соціальної відповідальності інтегрованих агроформувань [22-24].

Висновок. Діяльність агрохолдингів робить неоднозначний вплив на розвиток аграрного сектора економіки України. В умовах обмеженості фінансових ресурсів для розвитку вітчизняного сільського господарства з одного боку, і потужного субсидування сільськогосподарської галузі на європейському ринку з іншою, ці структури змогли вивести національне агровиробництво на до-

силь висикий органiзацiйно-технологiчний рiвень, пiдтримати нацiональну економiку в умовах фiнансової кризи, гiдно представляти Україну на мiжнародному ринку сiльськогосподарської продукцiї. У той час, цiльовою функцiєю вертикально iнтегрованих формувань як суб'єктiв економiки являється отримання прибутку. У реальному життi ця мета вступає в протирiччя не лише з iнтересами iнших учасникiв ринку, але i з цiлями держави, як гарантa забезпечення добробуту усього населення. Тому, завдання держави поля-

гає в створеннi таких умов, якi б дозволили максимально реалiзувати позитивнi ефекти вiд дiяльностi агрохолдiнгiв i мiнiмiзувати їх негативну дiю. Активiзацiя регулюючої дiї держави по таких напрямках як полiпшення iнституцiонального середовища, створення ефективної системи монiторингу дiяльностi агрохолдiнгiв, поглиблення приватно-державного партнерства, посилення соцiальної вiдповiдальностi агрохолдiнгiв дозволить реалiзувати поставлене завдання.

Список використаної лiтератури:

1. Желєзняк А.М. *Вплив трансформацiйних процесiв у сiльському господарствi на формування конкурентоздатностi пiдприємств*. Вiстник Харкiвського нацiонального технiчного унiверситету сiльського господарства: Економiчнi науки. Вип. 125. -Харкiв: ХНТУСГ. -2012.
2. Ожелевська Т. С. *Мiсце кооперативного руху у соцiально-економiчному розвитку сiльських територiй* / Т. С. Ожелевська // Науковий вiсник Нацiонального унiверситету бiоресурсiв i природокористування України. -2011. -№ 163.
3. Пiдгребельна М. *Агрохолдiнги як великотоварнi пiдприємства у аграрному бiзнесi* / М. Пiдгребельна // Вiсник Львiвського нацiонального аграрного унiверситету. Сер : Економiка АПК. -2013. - №20(1).
4. Табенська О. І. *Сучаснi iнтеграцiйнi процеси в агропромисловому комплексi України* / О. І. Табенська. Зб. наук. праць Винницького нацiонального аграрного унiверситету [Текст] / [редкол.: Калетник Г. М. (голов. ред.) та iн.]. Винниця : ВНАУ. Вип. 3 (80). 2013.
5. Андриїчук В.Г. *Капiталiзацiя сiльського господарства: стан та економiчне регулювання розвитку*: [монографiя] / В. Г. Андриїчук. - Нiжин: Аспект-Полiграф, 2007.
6. Чаянов А.В. *Основные идеи и формы организации сельскохозяйственной кооперации*. 2-е изд. М.: Книгосоюз, 1927.
7. Агенство AgriSurvey. *Найбiльшi агрохолдiнги в Україні, 2014*.
8. Binswanger, H. P, K. Deininger, and G. Feder. *Power, distortions, revolt and reform in agricultural land relations*, Handbook of Development Economics, Vol. III, eds. J. Behrman and T. N. Srinivasan. Elsevier Science Publishers, Amsterdam, 1995.
9. *Украинские агрокомпании — одни из крупнейших в Европе*. Национальный агро-портал. [Электронный ресурс]. - режим доступа: <http://latifundist.com>
10. Маринченко, О.О. *Економiчнi аспекти функцiонування агрохолдiнгiв в Україні* [Текст] / О. О. Маринченко // Облiк i фiнанси АПК : Мiжнародний науково-виробничий журнал. - 2010. - № 3.
11. Самойлик Ю. В. *Кооперативи та агрохолдiнги: концептуальнi порiвняння органiзацiйних механiзмiв* Ю. В. Самойлик // Вiсник Житомирського нацiонального агроекологiчного унiверситету. - 2013. -№ 1-2 (2).
12. Roy L. Prosterman, Timothy M. Hanstad. *Legal impediments to effective rural land relations in Eastern Europe and Central Asia: a comparative perspective*. - World Bank Publications, 1999.
13. Березюк А.Г. *Сiльськогосподарська кооперация - шлях до добробуту селян*. Подiльський державний аграрно-технiчний унiверситет. Инженер № 1 (93), 2013.
14. *Полiтика України у сферi сiльського господарства, бiоенергетики та харчової промисловостi — дослiдження, висновки та рекомендацiї*. Пiд ред. Х. Штраубенхоффа, В. Мовчан, І. Бураковського. Інститут економiчних дослiджень та полiтичних консультаций, 2009.
15. *Указ Президента України «Про холдiнговi компанії що створюються в процесi корпоративизацiї та приватизацiї»* вiд 11.05.1994 г. № 224/94. [Електронний ресурс]. - режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/224/94> .
16. *Указ Президента України «Про невідкладнi заходи щодо прискорення реформування аграрного сектора економiки»* вiд 03.12.1999 № 1529/99. [Електронний ресурс]. - режим доступа: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1529/99>
17. *Закон України «Про холдiнговi компанії в Україні»* вiд 15.03.2006 р. № 3528-IV [Електронний ресурс]. - Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3528-15>
18. Андриїчук В. Г. *Ефективнiсть дiяльностi аграрних пiдприємств: теорiя, методика, аналіз*: монографiя / В. Г. Андриїчук. - К.: КНЕУ, 2005.
19. *Господарський Кодекс України* вiд 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. -Режим доступа: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/436-15> .
20. Американська торгова палата (АСС). *Україна: огляд економiки 2013*. [Електронний

ресурс]. -Режим доступу: <http://chamber.ua/>

21. V международная конференция «Эффективное управление агрокомпаниями: постоянная оптимизация издержек», 2014. [Электронный ресурс]. - Режим доступа: www.lfm.agrievent.com.ua

22. Gryshova I., Kryukova I., Mityay O. Ukraine's positions in international ratings evaluation as a factor of its competitiveness // *Економічний часопис-XXI*. – 2015. – № 5-6. – С. 24–27.

23. Mityay O., Lagodiienko V., Safonov V. Competitiveness of agriculture enterprises as the main factor of sustainable development of agricultural sphere *Економічний часопис-XXI*. – 2015. – № 155 (11-12). – С. 59-62.

24. Gryshova I., Mityay O., Stoyanova-Koval S. The estimation of the enterprise trade name competitiveness // *Науковий вісник Полісся*. – 2016. – № 2 (6). – С. 85-91.

25. Данько Ю. І. До питання здійснення маркетингової діяльності аграрними підприємствами/Данько Ю.І. // *Вісник ХНТУСГ. Економічні науки*.—2007.—Вип. – Т. 56. – С. 88-93.

Митяй О.В., Галицкий А.Н, Николук О.В Государственное регулирование развития агроформирований в Украине

В статье обоснована необходимость усиления регулирующего влияния государства на развитие больших корпоративных структур аграрного сектора экономики Украины. Выявлены позитивные и негативные последствия функционирования агропромышленных формирований, определены основные детерминанты государственного регулирования их деятельности.

Ключевые слова: агрохолдинг, агроформирование, аграрный сектор, государственное регулирование, государственная аграрная политика, частно-государственное партнерство.

Mityay O.V., Galitskiy O.M., Nikoluk O.V. State regulation of development of agro-formations in Ukraine

The article substantiates the need to strengthen the regulatory influence of the state on the development of large corporate structures of the agricultural sector of Ukraine. The positive and negative consequences for the agricultural units, the basic determinants of state regulation of their activities.

Keywords: agricultural holding, agricultural farm, agriculture, government regulation, state agrarian policy, public-private partnership.

Дата надходження до редакції: 21.03.2017

Рецензент: д.е.н., професор Гришова І.Ю.

УДК 631:158

ОЦІНКА НОМІНАЛЬНОЇ ТА РЕАЛЬНОЇ ЗАРОБІТНИХ ПЛАТ В УКРАЇНІ

О. С. Кільницька, к.е.н., доцент

Н. І. Кравчук, к.е.н., доцент

Житомирський національний агроекологічний університет

Здійснено оцінку номінальної та реальної заробітних плат на вітчизняному ринку праці. Наведено динаміку індексів інфляції та реальної заробітної плати в Україні за 2012–2016 роки. Встановлено темпи зростання/зниження номінальної та реальної заробітних плат в Україні у 2016 році. Здійснено аналіз питомої ваги заробітної плати в структурі сукупних доходів населення. Оцінено структурні зміни активних і пасивних видів доходів населення України. Визначено основні напрями збалансування номінальної та реальної заробітних плат в сучасних умовах розвитку ринку робочої сили та соціодемографічних процесів в Україні.

Ключові слова: номінальна заробітна плата, реальна заробітна плата, індекс інфляції, матеріальна мотивація персоналу.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Напередодні Всесвітнього економічного форуму в Давосі, що відбувся 17-20 січня 2017 року, традиційно було проведено дослідження Oxfam – Міжнародного об'єднання організацій, що займаються вирішенням проблем бідності. У їх звітній заключній доповіді відзначається, що у 2016 році, в порівнянні з минулим роком різниця в доходах між багатими та бідними збільшилась. Половина світового багатства знаходиться у розпорядженні всього 8 осіб – вони володіють таким же об'ємом засобів,

що й 3,6 млрд. жителів планети, які становлять найбільшій частині людства [1]. Збільшення рівня глобальної економічної нерівності набуло стійкої тенденції до зростання. Для порівняння за даними Oxfam [2] у 2014 році 85 найбагатших людей світу у сукупності володіли такими ж статками, як 3,5 млрд. найбідніших осіб. В центрі уваги доповіді – збільшення рівня глобальної економічної нерівності, викликаній швидким зростанням доходів найбагатших, що загрожує розвитку людства. «Обурливо, що такі статки знаходяться у власності меншості, тоді як кожен десятий мешканець планети змушений жити на суму менше 2